

*Draugui. Iš S. Čiurlionienės raštų**

1910 m. rugpjūčio pabaiga

Atėjo diena, pasibaigė sapnas. Tau rašau, geriausias iš draugų, tu tikriausias mano žmogau pasaulyje! Pasibaigė sapnas, ir dabar rašau tau. Brėkšta, švinta, oras šaltas, gaivinas. Atsibudau ir žiūriu į pasaulį ir į tavo akis, tu tikriausias mano žmogau pasaulyje! Draugas! Juntu, kaip niekuomet, jog tai švenčiausias žodis, aukščiausias supratimas, reiškias žmonių giminybę. Draugas! Didybės jausmas apima mane: turiu draugą, esu draugas savo draugo. Žmogau! kokia tai tavo galybė – moki būti draugu. Kokia tavo laimė – turi žmogų, kuriam štai dabar, akis atvėręs, sakai visa, ką sapnuoja siela, iš sapno pakilus. Trokštu būti su tavimi ir tau sakyti visa, visa... Seniai tavęs nemačiau, – metai suėjo. Metai – tai didelis laiko tarpas, bet tie mano metai, kurie skiria mane nuo Tavęs, tai visas amžius, tai daugiau, negu amžius, nes kitoks esu žmogus, negu mane matei paskutinį kartą. Aš tas pats tavo tikras draugas, tik jau kitaip žiūrįs į pasaulį. Praregėjau ir supratau. Ką? Supratau, jog visa aplinkui ne taip yra, kaip galvojau esant. Atsimeni? pernai, vasarai baigiantis, rugpiūčio gale, prieš tavo išvažiavimą į užsienį, plaukėme abu Venta. Atsimeni? – šiltas, rausvas, drėgnas vakaras, gili, šarpi Venta ir tos paslaptingos baltųjų lelijų akys. [...]

O štai dabar svajoja siela, iš sapno pakilus. O rudens vėjas daužo šimtametes liepas, ir užia jos, tarytum jūros bangos. Naujų vertybių gyvenimas, vertybių, gaminančių [=tveriančių] pasaulį. Ir nebėra skriaudos, ir nebepasiekia skriaudos, ir nebėra mirties, ir nebepasiekia mirtis, – vien yra visur gilus skausmas, iš kurio dygsta šviesūs žolynai, bet pažint jas tegali¹, iš sapno pakilęs. Ir viskas nauja, ir viskas amžina, ir viskas puiku ir gera, o viso to dugne vienas gilus amžinas nuliūdymas. Bet, pažinęs jį, nebeverksi ir nebeaimanusi, ir tavo šypsojimas bus ramus, o ne kartus, žodžiai švelnūs ir glamonėją, nes joks skausmas neaplankys tavęs netikėtai, tu jau jį pažįsti, jis gyvena amžinai tavo sielos dugne, tu su juo geruoju esi, ir taip pat kiekvienas džiaugsmas, kuris ateina, yra tau perregimas, matai jo pamatą, nebebijai nieko ir esi ramus, nes žinai, jog viso, viso pasaulio dugnas – tai vienas gilus amžinas nuliūdymas. [...]

Tavo draugas

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Vytautas Landsbergis, *Laiškai Sofijai*, Vilnius: Baltos lankos, 2011, p. 404–405.

* *Vairas*, 1914, Nr. 1, p. 9–10. Rankraštis, esantis DČ-Z, turi šio kūrinio datą ir dedikaciją: *rugpjūčio galas, 1910 m. mano Kastyčiui*. Kiek anksčiau, liepos 15 d., S. Čiurlionienės parašyta trumputė simbolinė „Pasaka apie Praamžį ir baltą paukštį“ (*Vairas*, 1914, Nr. 4, p. 9) – rankraštyje taip pat su dedikacija: mano Kasteliui.

¹ Ištraukos publikacijoje kai kas atkurta pagal rankraštį, kuriame esama dabar vartojamų žodžių formų. *Vaire* pakeistų („vertybė“ – „vertenybė“ ir pan.). Abejonių tesukelia šie žodžiai. *Vaire* pakeisti (redaktoriaus ar autorės?) j „jų negali“. Pirminė prasmė gal būtų retorinis antrasis asmuo: „[tu] tegali“. O „jas“ – tikriausiai tęsiama mintis apie vertybes.